

Lotman determines a film as cinema text built on the rules of cinema language as a code, then Metz does not find in a film a cinema language as linguistic concept that is characteristic to all human languages. In turn, Barthes developed a connotative semiotics – system of secondary senses, and considered that film it is impossible takes to clean grammar of signs, or to semiotic units. The conclusion is drawn on certain likeness of Barthes' and Metz' cinema semiotics and their difference from Lotman.

Keywords: visual semiotics, secondary modeling system, icon sign, cinema sign, cinema language, cinema semiotics, third meaning.

Константинов М. В., аспірант кафедри філософії і соціально-політичних дисциплін, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка (Україна, Полтава), mihael01@hotmail.com

Три концепції семіотики кіно: Ю. Лотман, К. Метц, Р. Барт

Здійснений компаративний аналіз концепцій семіотики кіно Юрія Лотмана, Крістіана Метца і Ролана Барта у контексті розуміння ними природи кіномови. Показано, що Лотман визнає фільм як кінотекст, що побудований за правилами кіномови, у той час як Метц не знаходить у фільмі кіномову як лінгвістичне поняття, притаманне всім природним мовам; у свою чергу Барт розробляє конотативну семіотику – семіотику вторинних смислів, і вважає, що фільм не можна дорівнювати чистій граматиці знаків, тобто семіотичним утворенням. Робиться висновок щодо певної схожості семіотики кіно Барта і Метца та їх відмінності від Лотмана.

Ключові слова: візуальна семіотика, вторинна моделююча система, іконічний знак, кінознак, кіномова, семіотика кіно, третій (відкритий) смисл.

* * *

УДК [316.3:1+930.1]:004.9

Кириченко М. О., кандидат педагогічних наук, професор кафедри державної служби і менеджменту освіти, перший проректор – проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, член-кореспондент Академії наук вищої освіти України (Україна, Київ), kmuto@i.ua

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІОЛОГІЇ ЯК ІДЕОЛОГІЇ ГЛОБАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

Актуальність ідеології інформаційного суспільства має велике значення, тому що ми живемо в інформаційному суспільстві, яке еволюційно переходить в глобальне інформаційне суспільство. Мета статті – концептуалізація структурних компонентів ідеології інформаційного суспільства, проаналізувати інформаціоналізм, який вважається магістральним шляхом соціально-економічного розвитку і науково-технічного прогресу. Інформаціологізація світового співтовариства забезпечується на основі законів інформаціології, застосування інформаціолого-біологічних систем, ЗМІ, інформаціологічних ресурсів і технологій. Наукова новизна – в аналізі нового виду (типу) ідеології інформаціології, яка майже не аналізувалася в сучасній соціальній філософії. Результат – концептуалізація інформаціології як ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної інформаціології третього тисячоліття. Висновок – інформаціологія виявилася єдиною ідеологією життєдіяльності, згоди, науково-технічного розвитку світового співтовариства.

Ключові слова: інформаціологія, глобальна інформаціологізація, інформація, інформаціологізація, ідеологія інформаційного суспільства.

Ідеологія інформаційного суспільства включає цінності, сукупність дискурсивно-креативних ідей і поглядів, які в теоретичній та більш чи менш систематизованій формі включають відношення людей до життя в інформаційному суспільстві, один до одного і слугують закріпленню, розвитку чи зміни відносин у суспільстві, що іменується інформаційним. Ідеологія інформаційного суспільства повинна культивувати такі закони-максими історії, які впливають на протікання подій у соціумі, державі, імпліцитно пов'язана з найновішими тенденціями розвитку інформаційної цивілізації, яка детермінується інформаціоналізмом [1, с. 20–25].

Ідеологія інформаційного суспільства формує концепти розвитку держави, в основі якої тенденції

інформатизації, яка є головним двигуном розвитку історії, а інформація, яка транслюється, є головним смислом-змістом-ідеєносієм ідеології інформаційного суспільства, яка формується у нас на очах. Виробимо ряд концептів (понять), які є основою формування ідеології інформаційного суспільства, – знак, ідея, інформація, культура, цінності, комунікація, об'єднані спільним терміном інформаціоналізм. XXI століття – вік інформаціологізації та інформаціологічного способу життя на Землі й у Космосі. Інформаціологічний спосіб життя – безальтернативна соціальна й економічна вигода усього світового співтовариства, яка потребує формування ідеології інформаційного суспільства [2, с. 198–203].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор. Вперше термін «ідеологія» був репродукований в її класичному вигляді Дестют де Трасі у роботі «Елементи ідеології» (1801), Кабаніса у роботі «Відношення між фізичною і моральною природою людини», Вольєня у роботі «Фізичні принципи моралі» та інших роботах представників пізньої гілки французького сенсуалізму. Вони стверджували, що створили науку ідеології, яка розкриває всезагальні і незмінні закони виникнення ідей. Ідеологія у її класичному вигляді була розроблена К. Марком і Ф. Енгельсом, які розкрили сутність ідеології як класового явища, науково пояснили виникнення, розвиток і зміну різних ідеологій та ідеологічних форм; показали, що причиною ілюзорного ідеологічного відображення дійсності є об'єктивні протиріччя матеріального життя суспільства. У Маркса і Енгельса ідеологія часто іменувалася як історично певний тип мисленнєвого процесу, що базується на ідеалістичних теоретичних посланнях, на загальних світоглядних передумовах, систематизованих у вигляді – політичних, правових, моральних, філософських та інших понять, оцінок, переконань.

Уже на початку третього тисячоліття лідери восьми промислово розвинутих держав і урядів уперше забили тривогу з приводу негативних сторін інформатизації, 23 липня 2000 р., зібравшись на Окінаві (Японія) на Самміт G-8. Вони відзначили єдину інформаційну спільність усього світу, що формується на таких фундаментальних інформаціологічних принципах та цінностях, як демократія, права людини, ринкова економіка, освіта, культура, інформаціологічний та соціально-економічний прогрес, історична свідомість [3, с. 74–79]. Поеднуючи зусилля вчених, фахівців, державних та суспільних діячів та усі фізичні, математичні, астрономічні, біологічні, геологічні, інші природні і гуманітарні науки на єдиній інформаційній основі, вдалося сформувати нову науку інформаціологію, яка сприяє відкриттю законів нескінченної безлічі відносин у мікро-і макро-структурах вакуумного і матеріалізованого простору Всесвіту, який слід розкодувати завдяки методам і принципам інформаціології. У нью-йоркській штаб-квартирі ООН 6–8 вересня 2000 р. вперше за всю світову історію разом зібралися на Самміт з вирішення проблем інформаційного суспільства, сприяючи розвитку інформаціології, в основі якої термін «інформація» [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація. Інформація як загально-єдина вегетативно-

генеративна сутність природи, суспільства і Всесвіту, її універсальність у Всесвіті та спільність для всіх народів світу привела соціально-економічний розвиток до таких об'єднуючих світ фундаментальних інформаціологічних принципів і цінностей: демократії, ринкової (Інтернет) економіки, прав людини, інформаціології, інформаціологізації, інформаціологічної глобалізації та галактизації. Інформаційні ресурси Всесвіту, з одного боку, і інформаціологічні ресурси і технології світового співтовариства, з іншого боку, є єдиними безальтернативними цінностями благополучного світу у третьому тисячолітті, які на основі інформаціологічної політики глав держав та урядів усіх країн світу сприяють забезпеченню справедливості, демократії, прав людини. Доктрина інформаціологічного суспільства була націлена на ліквідацію убогості, бідності, конфліктів і страждань в усіх регіонах Планети, забезпечить умови до широкосмугового доступу до Інтернет та формування інформаціологічної доктрини третього тисячоліття.

Проблемна ситуація – дослідження концептів інформаційного суспільства – знак, ідея, інформація, культура, цінності, що об'єднані спільним терміном «інформаціоналізм», або «інформаціологія» [5].

Мета наукового дослідження – концептуалізація структурних компонентів ідеології інформаційного суспільства, пронизаних інформаціоналізмом, який вважається безальтернативним шляхом соціально-економічного розвитку і науково-технічного прогресу. Інформаціоналізація світового співтовариства забезпечується на основі законів інформаціоналізації, інформаціологічних ресурсів і технологій. Цілі: 1) сприяти концептуалізації ідеології інформаційного суспільства, пронизаних інформаціоналізмом; 2) виявити умови, при яких може бути сформована інформаціологія; 3) розкрити характерні особливості інформаціології як науки про облаштування Всесвіту та місця і ролі в ньому людини.

Методологія дослідження. Принцип інформаціологічного підходу в дослідженнях, побудованих на базі природної та штучної інформації, є безальтернативним і фундаментальним принципом наукових досліджень і соціально-економічного розвитку світового співтовариства. Метод інформаціоналізму – один з найсучасніших методів, завдяки якому можна проаналізувати всі проблеми інформаційного суспільства та проникнути в суть інформації та інформатизації, що сприяє формуванню інформаціологічної (інформаційної) людини як об'єкта і суб'єкта цього виду соціуму [9].

Обговорення проблеми. В інформаційному суспільстві розвивається така наука, як інформаціологія, в якій прийнята єдина (універсальна) п'ятимірна система виміру для всіх сфер Всесвіту та усіх областей людських знань, в основі якої – інформаційна координата, яка детермінує три просторові і одну тимчасову координати. Біосфера і весь Всесвіт визначаються п'ятимірною системою виміру, світовою інформаційною константою і сьома фундаментальними станами: 1) тверде; 2) рідке; 3) газоподібне; 4) плазменне; 5) інформаційно-дематеризований вакуум; 6) абсолютно інформаціогенний вакуум; 7) інформаціоген.

Інформація є основою потенційного і умова переходу до кінетичного, слугує першоосновою усіх випромінювань (гравітаційних, електромагнітних, сильних і слабких ядерних), інтерференції і дифракції. Якщо

відсутня інформація, то відсутній вакуум, відсутній рух (сила дії), відсутня енергія (маса), відсутня матерія (тверда, рідка, газоподібна, плазменна), відсутнє випромінювання та інтерференція і дифракція. Усі науки, як засвідчують вчені, як і сама природа являють собою гілки єдиного вегетаційно-генеративного дерева, яким є всюдисуща інформація [6, с. 192–200].

У результаті розвитку інформації та її складових виникла така наука, як інформаціологія, яка представляє собою фундаментальну генералізаційно-єдину науку, яка вивчає на єдиній інформаційній основі у вакуумних і материзованих сферах Всесвіту самовідносини, комфортні самовідображення і співвідношення нуляматеріальних крапок, мікрочастинок, атомів, організмів, об'єктів, станів, процесів і явищ природи і суспільства, виходячи з фундаментального принципу інформаціологічного підходу [7, с. 137–141]. В основі інформаціології поняття «інформації».

Інформація – це самовідображення і співвідношення усіх вакуумних, материзованих та дематеризованих мікрочастинок, атомів, організмів, станів та об'єктів усього простору Всесвіту. У популярному вигляді інформація – це повідомлення або наука про природу і суспільство, явища, процеси і стани, які мають місце у Всесвіті та місце і роль людини у цьому Всесвіті. Інформація усюдисуща, вона – усередині нас, поза нами і в усьому Всесвіті. Інформація – це універсальний початок у природі і суспільстві, вона є первинною, а матерія вторинною.

Інформація – безальтернативне зародження Всесвіту та безальтернативний ресурс розвитку світового співтовариства. Інформаціологія вивчає два класи інформації – природну і штучну. Природна інформація – усі безумовні (природні) самовідносини, конформні відображення і співвідношення в природі, суспільстві та Всесвіті. Штучна інформація залежить від нас і створюється (виробляється) людством з моменту його виникнення та у процесі його еволюції [8, с. 124–131]. Штучна інформація – це всі (не без) умовні відносини і відображення матеріальних об'єктів і предметів, придуманих і реалізованих людиною. Природна інформація є основою зародження Всесвіту, усіх його станів, процесів, явищ і ресурсів. Штучна інформація – це інформація, зроблена людиною, – відмічається в «Доктрині інформаціологічного розвитку людства у XXI столітті» [4].

Інформаціологія, будучи основою багатфункціональною наукою, вивчає усі, у тому числі елементарні і субелементарні стани, процеси і явища в живій і неживій природі і Всесвіті в цілому. Субелементарною одиницею інформації для мікро-і макросвіту прийнято вважати інформаціоген. В сучасних умовах глобального розвитку цивілізації відбувається інформаціологізація політики, економіки, виробництва й соціальної сфери, яка свідчить про те, що людина повинна себе перетворити на інформаціологічну особистість, завдяки якій відбудеться вибух творчості в усіх без винятку сферах діяльності, що послужить злиттю суспільства з Всесвітом і в такий спосіб запобіжить переходу біосфери в технокросферу [10, с. 78–88].

Термін «інформаціологія» складається з двох слів: «інформація» і «логія» і означає: наука про (природну і штучну) інформацію. Інформаціологія є всезагальною наукою на основі інформації наукою про першопричини

і джерела виникнення і розвитку Всесвіту. Тому вона, будучи наукою наук (як філософія) вважається генералізаційною (об'єднуючою) ідеологією єдності і розвитку природи і суспільства, а також основою дослідження і пошуку міжпланетних і міжгалактичних співтовариств у Всесвіті [11; 12]. Інформаціологія – це фундаментальна основа оптимально-наукового розвитку світового співтовариства у третьому тисячолітті і генералізаційно-єдиною наукою про всі інформаційні стани, явища, мікро-і макродинамічні процеси природи і суспільства. Інформаціологія вперше трактує поняття «інформації» як загально-всесвітньої, загальнолюдської і загальнонаукової сутності, що охоплює глобально-космічні сфери людської життєдіяльності і весь простір Всесвіту.

Інформаціологія як наука про відносини і кореляцію в мікро-і макроструктурах інформаційно-вакуумного і материзованого простору Всесвіту, є найбільш великим природно-науковим та багатограним глобально-космічним узагальненням ХХ століття. Інформаціологізувати проблему – означає додати їй інформаційно-наукову основу або забезпечити інформаціолого-практичну реалізацію. Людина в умовах інформаційного суспільства повинна перетворити себе на інформаціологічну особистість, щоб забезпечити вибух творчості в континуумах діяльності.

Висновки. Отже, зробимо висновок, розвиток інформаційних парадигм, в основі яких інформаційні засади науки, освіти, культури, людини є основою інформаціоналізму, інформаціологізації, глобалізації та прогресивного розвитку людства. Базуючись на природній і штучній інформації та на інформаційно-вакуумній сутності світобудови, інформаціологія виявилася єдиною генералізованою ідеологією життєдіяльності, згоди, науково-технічного розвитку світового співтовариства [13].

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція і нова наднаціональна реальність / В. Г. Воронкова // VERSUS: Мелітополь: Вид-во нац. пед. університету ім. Богдана Хмельницького. – 2016. – №7. – С.20–25.
2. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства / В. Г. Воронкова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2015. – Вип.83. – С.198–203.
3. Вашкевич В. М. Історична свідомість сучасної молоді: до методології дослідження / В. М. Вашкевич // Вища освіта України. – 2005. – №4. – С.74–79.
4. Доктрина інформаціологічного розвитку людства у ХХІ столітті. – Луганськ: «Копіцентр», 2010. – 51 с.
5. Кастельє М. Інформаційна епоха: економіка, общество, культура [Текст] / М. Кастельє; [пер. с англ. О. И. Шкаратана]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 607 с.
6. Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти / О. П. Кивлюк // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – №57. – С.192–200.
7. Кириченко М. О. Концептуалізація когнітивно-комунікативних вимірів ідеології інформаційного суспільства у гуманітарно-науковому дискурсі ХХІ століття: методологія дослідження / М. О. Кириченко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: Вид-во «Гілея», 2016. – Вип.116 (1). – С.137–141.
8. Кравченко І. М. Аналіз категорії «трудовий потенціал» в контексті категорій «робоча сила», «людський потенціал», «людський капітал» та «трудові ресурси» // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць / Під ред. В. Г. Воронкової. – Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2012. – Вип.51. – С.124–131.

9. Лазаревич А. А. Становление информационного общества: коммуникационно-эпистемологические и культурно-цивилизационные основания [Текст]: монография / А. А. Лазаревич; науч. ред. И. Я. Левяш. – Минск: Беларуская навука, 2015. – 537 с.

10. Максименюк М. Ю. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в контексті глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. – №68. – С.78–88.

11. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2015. – Вип.60. – С.253–268.

12. Мельник В. В. Становлення і розвиток культурної політики в умовах глобалізації / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2014. – Вип.58. – С.148–156.

13. Соснін О. В., Воронкова В. Г. Інформаційне суспільство як виклик глобалізації / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова // Час вибору: виклики інформаційної епохи [колективна монографія] / за заг. ред. О. А. Івакіна, Д. В. Яковлева. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С.344–359.

References

1. Voronkova V. G. Internet jak global'na tendencija i nova nadnacional'na real'nist' / V. G. Voronkova // VERSUS: Melitopol': Vyd-vo nac. ped. universytetu im. Bogdana Hmel'nyc'kogo. – 2016. – №7. – С.20–25.
2. Voronkova V. G. Internet jak global'na tendencija rozvytku informacijnogo suspil'stva / V. G. Voronkova // Gileja: naukovyj visnyk: zb. nauk. prac'. – K.: Vyd-vo UAN TOV «NVP» «VIR», 2015. – Vyp.83. – S.198–203.
3. Vashkevych V. M. Istorychna svidomist' suchasnoi' molodi: do metodologii' doslidzhennja / V. M. Vashkevych // Vyshha osvita Ukrainy. – 2005. – №4. – S.74–79.
4. Doktryna informacijologichnogo rozvytku ljudstva u XXI stolitti. – Lugans'k: «Kopicentr», 2010. – 51 s.
5. Kastel's M. Informacijnaja jepoha: jekonomika, obshhestvo, kul'tura [Tekst] / M. Kastel's; [per. s angl. O. I. Shkaratana]. – M.: GU VShJe, 2000. – 607 s.
6. Kyvljuk O. P. Globalizacija ta informatyzacija osvity v predmetnomu poli filosofii' osvity / O. P. Kyvljuk // Gumanitarnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii'. – 2014. – №57. – S.192–200.
7. Kyrychenko M. O. Konceptualizacija kognityvno-komunikatyvnyh vymiriv ideologii' informacijnogo suspil'stva u humanitarno-naukovomu dyskursi XXI stolittja: metodologija doslidzhennja / M. O. Kyrychenko // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovyh prac' / Gol. red. V. M. Vashkevych. – K.: Vyd-vo «Gileja», 2016. – Vyp.116 (1). – S.137–141.
8. Kravchenko I. M. Analiz kategorii' «trudovoj potencial» v konteksti kategorij «robocha syla», «ljuds'kyj potencial», «ljuds'kyj kapital» ta «trudovi resursy» // Gumanitarnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii': Zbirnyk naukovyh prac' / Pid red. V. G. Voronkovi'. – Zaporizhzhja: RVV ZDIA, 2012. – Vyp.51. – S.124–131.
9. Lazarevich A. A. Stanovlenie informacionnogo obshhestva: kommunikacionno-jepistemologicheskie i kul'turno-civilizacionnye osnovanija [Tekst]: monografija / A. A. Lazarevich; nauch. red. I. Ja. Levjash. – Minsk: Belaruskaja navuka, 2015. – 537 s.
10. Maksymenjuk M. Ju. Konceptualizacijaja rozvytku informacijnogo suspil'stva v konteksti globalizacii': metodologija postmodernists'kogo dyskursu // Gumanitarnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii': [zb. nauk. pr.]. – Zaporizhzhja: Vyd-vo ZDIA, 2017. – №68. – S.78–88.
11. Mel'nyk V. V. Kul'tura buttja ljudyn jak sociokul'turnyj fenomen / V. V. Mel'nyk // Gumanitarnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii'. – Zaporizhzhja: RVV ZDIA, 2015. – Vyp.60. – S.253–268.
12. Mel'nyk V. V. Stanovlennja i rozvytok kul'turnoi' polityky v umovah globalizacii' / V. V. Mel'nyk // Gumanitarnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii'. – Zaporizhzhja: RVV ZDIA, 2014. – Vyp.58. – S.148–156.
13. Sosnin O. V., Voronkova V. G. Informacijne suspil'stvo jak vyklyk globalizacii' / O. V. Sosnin, V. G. Voronkova // Chas vyboru: vyklyky informacijnoi' epohy [kolektyvna monografija] / za zag. red. O. A. Ivakina, D. V. Jakovleva. – Odessa: Vydavnychij dim «Gel'vetyka», 2016. – S.344–359.

Kyrychenko M. A., Doctor philosophy, Professor, State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine, Kiev), kmumo@i.ua

Formation of informatiology as an ideology of information society under the global informatization of the third millennium

The study of the ideology of the information society is of great importance, because the information society we live in evolves into a global information society. The purpose of the article is to conceptualize the structural components of the ideology of the information society based on informatiologization, which is considered to be the main line of socio-economic, scientific and technological progress. Informatiologization of the world community is governed by the laws of informatiology and based on information resources and technologies. Informatiologization of the problem implies studying its information and scientific basis or providing its information and practical implementation. The information society individual becomes an informatiological personality, which will give a boost to their creativity and promote merging of the society with the universe. The author analyzes the ideology of informatiology, a new science that has been poorly covered in modern social philosophy. As a science of sciences (like philosophy), informatiology is considered as the ideology of unity and the development of nature and society, the basis of space exploration and search of interplanetary and intergalactic communities. Informatiology is a fundamental basis of the scientific development of the world community in the third millennium, the only science that studies all informational states, phenomena and micro- and macro-dynamic processes of nature and society. Under today's global development of civilization, informatiologization of political, economic and social aspects of life takes place. The development of the informatiological society promotes transformation of an individual into an informatiological personality. The result of the study is the conceptualization of informatiology as an ideology of the information society in the context of the global informatization of the third millennium. The author concludes that informatiology is an ideology of life, consensus, scientific and technological development of the world community in the third millennium.

Keywords: informatiology, global informatization, information, informatiologization, information society ideology.

* * *

УДК 1(314/316)+141.7:330.1

Найдонов О. Г.,

кандидат філософських наук, доцент,
докторант відділу інтернаціоналізації вищої освіти,
Інститут вищої освіти Національної академії
педагогічних наук України (Україна, Київ),
alexander.naydonov@yahoo.com.ua

ФОРМУВАННЯ НОВОГО ТИПУ СИМВОЛІЧНОГО МИСЛЕННЯ У МЕРЕЖЕВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Метою статті є обґрунтування появи нового типу символічного мислення в мережевому суспільстві, яке знаменує процес, перехід з поняття «простору місця» на мислення терміном «простору потоків». Потоки капіталу й інформації, потоки технологій і організаційної взаємодії, потоки зображень, звуків і символів – одна з найхарактерніших рис сучасного суспільства. Трансформацію стильових характеристик цього типу мислення можна визначити як специфічний спосіб пізнання нової просторово-потокової інформаційно-цифрової реальності.

Суттєвими особливостями нового типу мислення є багатомірність, спрямованість на обмін символами і знаками, але не смислами, текстуральний та гіпертекстуральний характер. Комп'ютерна опосередкованість мережевого спілкування, яке зорієнтоване переважно на вказівний, а не пояснювальний характер, його анонімність формує поліфонічність, трансперсональність, нецентрованість мислення особистості, її мозаїчну кліпову картину світу.

Ключові слова: інформаційно-цифрова реальність; віртуальна реальність; простір потоків; простір місця; багатомірність, кліповість, поліфонічність, текстуральність мислення.

Інтернет у вигляді глобального інформаційного простору, глобальної Мережі, що включає в себе безліч мережевих спільнот, акторами яких є віртуальні особистості, з неминучістю формує і нові форми комунікації, новий тип мови і новий тип мислення, який дослідники називають то мережевим мисленням, то віртуальним мисленням, то пет-мисленням, хоча скоріш за все це новий тип символічного мислення. Його формування пов'язане з новими соціальними практиками комунікації, які виникли в зв'язку з виникненням розгалужених мереж у віртуальній реальності,

економіці, торгівлі, фінансах, які обумовлені новим способом запису і передачі інформації – цифровим.

Символічне мислення досліджувала ціла когорта українських та зарубіжних дослідників: Д. Ансарі, А. Арділа, П. А. Бакланов, О. А. Барляса, Є. Брунер, А. Н. Гусев, Д. Л. Демидов, А. С. Загрядская, А. А. Кондакова, Ф. Л. Кулідж, Е. А. Левина, А. Н. Лук, Б. Мілічич, К. А. Оверман, Л. Т. Потаніна, Л. Редфорд, Н. А. Цветкова та інші. Найбільш дотичними до нашого дослідження є праці В. І. Курбатова, Л. М. Сафонік, В. В. Тарасенко, Т. Н. Шеметової, які зробили вагомий внесок у вирішення проблеми особливостей символічного мислення, яке притаманне людині активно включеній в мережеву взаємодію та інформаційно-цифрову реальність сучасної цивілізації. Однак, динаміка і природа соціальних змін мережевого суспільства є настільки швидкою, що існує необхідність звернення уваги до процесів, які відбуваються в соціумі, зокрема, в його ментальній сфері.

Метою статті є обґрунтування появи нового типу символічного мислення в мережевому суспільстві, яке знаменує процес, перехід від поняття «простору місця» на мислення терміном «простору потоків». Потоки капіталу й інформації, потоки технологій і організаційної взаємодії, потоки зображень, звуків і символів – одна з найхарактерніших рис сучасного суспільства. Трансформацію стильових характеристик цього типу мислення можна визначити як специфічний спосіб пізнання нової просторово-потокової інформаційно-цифрової реальності.

Мова символів, знаків, смайликів, комунікативних формул, специфічних позначень, скорочень і т.п., стрімко увійшла в життя людини і закріпилася як мова інтернет-комунікації. Загальноприйнято, що мислення тісно пов'язане з мовою, яка є матеріальним буттям мислення. Логічно стверджувати, що зміна мови, як матеріального буття мислення, трансформує і саме людське мислення, яке отримує нові особливості в своєму символічному вимірі.

Формування нового типу символічного мислення пов'язане з тим, що його основою стає категорія «простір потоків» (термін М. Кастельса). Сучасне суспільство артикулюється через «потоки» різних видів – «потоки капіталу, потоки інформації, потоки технологій, потоки організаційної взаємодії, потоки зображень, звуків і символів» [1, с. 497]. Людина, яка приймає участь в мережеві взаємодії опосередкованій цифровими засобами комунікації мислить «просторами потоків», які течуть і перетинаються та можуть контролюватися нею незалежно від місця її перебування. Простір потоків прийшов на зміну поняттю «простір місця», яким людина раніше мислила. Цей трансформаційний стан менталітету сучасного людства, сучасного користувача інтернет-ресурсів, що пов'язаний з трансформацією стильових характеристик мережевого мислення, можна визначити як специфічний спосіб пізнання нової просторово-потокової інформаційно-цифрової реальності. Поняття «простір місця» охоплює процеси мислення, які пов'язані з фізичними предметами і, відповідно, їх просторовим місцезнаходженням. Скажімо, організаційна взаємодія відбувалася під час безпосереднього фізичного контакту або за допомогою матеріальних носіїв (листів, наказів